

Nieuwsbrief 11

LENTE 2017

Frisse Start, dat is de naam van het project Begeleiding Startende Leraren in de regio Noord-Holland en Zuidelijk Flevoland. De naam staat voor wat we beogen met het project: samen met opleidingen en scholen een frisse, succesvolle start voor beginnende leraren in het voortgezet onderwijs creëren. De projecten Begeleiding Startende Leraren (BSL) worden gefinancierd vanuit OCW worden in het kader van de ambities die geformuleerd zijn in de Lerarenagenda 2013-2020 en in het sectorakkoord van het Voortgezet Onderwijs.

De BSL-projecten zijn gericht op het versnellen van de professionele groei en het reduceren van de uitval van starters. Hiertoe worden driejarige inductie-arrangementen ontwikkeld.

Bij *Frisse Start* zijn de vier Amsterdamse Lerarenopleidingen voor VO betrokken en inmiddels werken we samen met ruim 60 scholen vanuit verschillende Opleidingsscholen.

In deze nieuwsbrief vindt u informatie over :

- De BSL trajecten 'ontwerpen van inductie-arrangementen',
 - Afsluitende conferenties
 - Vervolg op de BSL-trajecten
 - Stand van zaken Inductie in de regio NH en ZFL
- Icalt-trainingen
 - Data vanaf eind maart
 - Icalt 3, de pilotfase voorbij
 - Frisse Start en Icalt
- Diversen
- Onderzoek en vaktijdschriften;
 - Meerwaarde Oplis, Voortgang Lerarenagenda BSL, Observaties en betrouwbaarheid

Zie www.begeleidingstartendeleraren.nl voor meer informatie over het project BSL.

Kijk bij regio Noord Holland voor specifieke informatie over Frisse Start .

Wilt u reageren? Neem dan contact op met onze projectsecretaris, Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl.

Met vriendelijke groet, Marcelle Hobma en Jorien Vollaard, projectleiders Frisse Start

Leden Projectgroep	UvA – Natasja Maas	VU – Els Scheringa
	Inholland – Thomas Jager	HvA – Babette Meijer,
	Rosa – Lieke Kievits en Cocky van der Meulen	
	Esprit – Martijn Meerhoff en Anneke Dekker	
	ROWF – Hans van der Linden	
	ZZP – Jan de Boer, Rene Grimbergen en Dolinda Rottschäfer	

Ontwerpen van driejarige inductie-arrangementen voor startende leraren

In juni 2015 zijn we in **Noord Holland Noord** gestart met het BSL-traject 'ontwerpen van inductie-arrangementen'. Het traject bestaat uit 5 werkbijeenkomsten voor leidinggevendenden, begeleiders en HRM'ers en is gericht op het samen ontwikkelen van 3-jarige inductie-arrangementen die voldoen aan de 5 OCW-criteria. Tijdens de bijeenkomsten wordt ingegaan op thema's als visie op onderwijskwaliteit en de relatie met personeelsbeleid (S.HRM), op doelen voor professionele groei, op maatregelen voor werkdrukreductie, begeleidingsactiviteiten, het beoordelingstraject, instrumenten die ingezet kunnen worden, borging van kwaliteit en randvoorwaarden voor een duurzame implementatie van het inductie-arrangement. We nodig regelmatig gastsprekers uit om onderzoeksresultaten of good practices toe te lichten of om ons te informeren over actuele en beleidsmatige ontwikkelingen. Op dit moment lopen er nog trajecten bij de Opleidingsscholen ROSA en Dunamare en bij het bestuur ZAAM. Op 15 juni (ovb) gaat een tweede traject voor ZAAM-scholen van start.

Afgeronde BSL-trajecten, conferentie, producten en brochure

De trajecten BSL-NHN en BSL-Amsterdam zijn afgerond. Op 26 januari hebben we in Amsterdam samen met de projecten Junior Leraar en Terug met dat Tekort een afsluitende conferentie georganiseerd met de titel 'If you'll start me up, I'll never stop'.

Het programma bestond onder meer uit een posterpresentatie door de scholen, 8 workshops en een interview van de minister van Onderwijs met twee deelnemers aan het traject. De opkomst was hoog; ruim 140 deelnemers vanuit de scholen (begeleiders, leidinggevendenden, bestuurders en HRM), de opleidingen, gemeente, PO- en VO-raad en OCW.

- De producten die de Amsterdamse scholen opgeleverd hebben zijn in te zien via <http://www.verenigingosvo.nl/aanpak-lerarentekort/begeleiding-startende-leraren/> .
- Een digitale versie van de slotpublicatie Start me Up vind u ook op onze website
- Informatie over actuele ontwikkelingen is te vinden op de website van de VO-raad, kijk bijvoorbeeld bij www.vo-raad.nl/...spiegel of bij www.vo-raad.nl/...Shrm of bij [www.vo-raad.nl/...strategisch HRM](http://www.vo-raad.nl/...strategischHRM) voor informatie over Strategisch HRM, een lerende cultuur en het in beeld brengen van de situatie op de eigen school

Vervolg op het BSL-traject

De scholen die hebben deelgenomen aan het BSL-traject Amsterdam hebben we uitgenodigd voor een bijeenkomst waar we plannen voor een mogelijk vervolg willen bespreken. We denken aan:

- een netwerk om het implementatietraject 'van product naar praktijk' te volgen en te borgen
- een groep om het thema professionele groei verder uit te werken

De bijeenkomst is gepland op 10 april van 17.30 – 20.00 uur. Locatie wordt nog bekend gemaakt.

Met de scholen die geparticipeerd hebben in het BSL-traject NHN gaan we in gesprek over het implementatietraject en op 30 juni (ovb) organiseren we met hen een terugkombijeenkomst.

Regio Noord Holland en BSL, een schouw

In de Lerarenagenda 2013-2010 en in het VO-sectorakkoord staat opgenomen dat alle VO-scholen in 2020 een 3 jarig begeleidingsprogramma aanbieden aan de startende leraren. In onze regio participeren inmiddels 60 scholen aan de BSL-ontwikkeltrajecten. De regio NH en ZFL is groot en heeft veel meer scholen. De komende maanden willen we contact opnemen met de scholen die nu nog niet deelnemen aan de BSL-trajecten en/of de lcalt-trainingen. We hopen voor de zomer een goed beeld te hebben van de stand van zaken in onze regio en eventuele ondersteuningsbehoeften bij het bevorderen van professionele groei en het tot stand brengen van de inductie-arrangementen.

ICALT-trainingen; data en meer, Icalt-3, aangepast aanbod

In 2016-2017 organiseren we een open aanbod voor Icalt-trainingen. Dat gebeurt op donderdagmiddag van 13.00 – 17.00 uur in het Metropolitan-gebouw van de VU.

2017	Icalt 1	Icalt 2	Icalt 3
18 mei		✓	
15 juni		✓	✓

Minimum aantal deelnemers, communicatie, trainingen op locatie

Het minimum aantal deelnemers is 10 personen voor Icalt 1 en 2 en 12 personen voor Icalt 3.

Twee weken voor de uitvoeringsdatum wordt besloten of de training doorgaat en worden degenen die zich hebben opgegeven nader geïnformeerd. Bij voldoende deelname is training op locatie mogelijk.

Icalt 3, in gesprek over de zone van naaste ontwikkeling

Op verzoek van de deelnemers hebben we afgelopen jaar een derde training ontwikkeld.

De focus ligt hierbij op het in gesprek gaan met de starter over de Zone van naaste Ontwikkeling en op het stimuleren van het eigenaarschap voor de eigen professionele ontwikkeling. De training is uitgewerkt voor 'activerend leren, differentiëren en leerstrategieën'.

Voor degenen die geen coach-opleiding gevolgd hebben is er een aparte training gespreksvoering ontworpen waarbij het leren werken met de gespreksstructuur 'van contact naar contract' centraal staat. Daarnaast is er ruim aandacht voor gesprekstechnieken en casuïstiek. De gespreksstructuur is de basis voor de andere drie trainingen.

Ook voor deze training geldt dat hij bij voldoende animo uitgevoerd kan worden op locatie.

Frisse Start en Icalt, verschillende doelgroepen en aangepast aanbod

In onze regio hebben inmiddels veel mensen deelgenomen aan de Icalt-trainingen; voor Icalt-1 verwachten we tegen zomer 2017 uit te komen op ruim 500 deelnemers en voor Icalt-2 op ruim 400. In begin namen vooral begeleiders van starters deel, inmiddels gaat het om veel verschillende doelgroepen (schoolleiders, teamleiders, HRM'ers, instituutopleiders, heterogene teams) en krijgen we ook aanvragen om bijeenkomsten te organiseren voor bestuurders, werkplekbegeleiders en studenten. Het doel waarmee mensen deelnemen is niet alleen meer de optimalisering van de begeleiding van starters maar varieert van het willen krijgen van een globaal beeld van het Icalt-instrument tot het inzetten van het instrument bij peer-review en schoolontwikkeling. Om goed aan te sluiten bij de verschillende doelgroepen en hun behoeften is er meer nodig dan het aanbieden van de standaardtrainingen.

De projectgroep Frisse Start heeft daarom de verschillende doelgroepen en de verschillende focus in beeld gebracht en heeft besloten om het aanbod hierop aan te passen. We verwachten dit aangepaste aanbod voor de zomervakantie te kunnen presenteren in overdraagbare producten waar schoolopleiders en lerarenopleiders zelf mee aan de slag kunnen.

Diversen

- E-learning Icalt-1: de verwachting is dat binnenkort een e-learning module beschikbaar is waarmee het certificaat 'werken met het Icalt-instrument' verkregen kan worden
- Vlaamse publicatie over BSL: in deze publicatie is een hoofdstuk opgenomen waarin de Nederlandse situatie geschetst wordt met aandacht voor de regionale verschillen. Momenteel vindt de eindredactie plaats
- Vanaf 2009 bestaan er traineeships in het onderwijs, eerst alleen Eerst de Klas (EDK), vanaf 2013 ook het OnderwijsTraineeship (OTS). De subsidieperiode voor de trajecten EDK en OTS stopt in 2018, dat betekent dat de laatste lichte trainees dit jaar is gestart aan het traject. Het project **Trainees in het onderwijs** bouwt verder op deze ervaring. Zie <http://traineesinhetonderwijs.nl>

- Landelijke dag voor startende leraren en leraren in opleiding (PO, SO, VO, MBO) op 19 april 2017, zie lerarenkamer.onderwijscooperatie.nl/activiteiten/ voor meer informatie

Onderzoek en vaktijdschriften (ook gepubliceerd in Nieuwsbrief 10)

Conclusies naar de effecten van Opleiden in de School, RuG (2016)

De RuG heeft onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van pedagogisch en didactisch handelen en het professionele welbevinden van docenten in opleiding bij opleidingsscholen in vergelijking met niet-opleidingsscholen. Uit de samenvatting blijkt dat docenten die op Opleidingsscholen worden opgeleid en werken:

- significant hoger scoren op pedagogisch-didactische vaardigheden
- significant hogere waardes rapporteren over self-efficacy (gevoel van eigen bekwaamheid)
- meer tevreden zijn over de kwaliteit van de opleiding en de voorbereiding op het beroep

Geen verschil werd gevonden op 'werktevredenheid' en 'commitment'.

Het volledige rapport wordt na de beoordeling door de Programmaraad voor Onderwijsonderzoek zo spoedig mogelijk openbaar gemaakt.

Michelle Helms-Lorenz, Ridwan Maulana, Esther Canninus, Klaas van Veen and Wim van de Grift,

Teaching skills and transition smoothness of teachers educated in professional development schools in The Netherlands,

Report of a comparison of secondary pre-service teachers working in professional development schools vs nonprofessional development schools over a period of three years in the Netherlands (Groningen 2016).

Loopbaanmonitor 2016, Begeleiding van beginnende leraren, MOOZ (2016)

In opdracht van OCW en in het kader van de voortgang van de Lerarenagenda 2013-2010 wordt jaarlijks een enquêteonderzoek gedaan onder pas afgestudeerden. Hieronder een aantal resultaten:

- In VO krijgt 89% enige vorm van begeleiding (in 2014 was dat 88%), de verschillen zijn groot en er komt iets meer aandacht voor de inhoud
- 38% geeft aan dat er sprake is van een uitgewerkt begeleidingsprogramma
- Bij 29% wordt een gevalideerd instrument ingezet om de didactische vaardigheden in beeld te brengen; 90% van de doelgroep geeft aan dit een (zeer) nuttig instrument te vinden
- Hoe sterker het geloof in eigen, hoe hoger de werktevredenheid (gemiddeld 7.5). De tevredenheid met de organisatie wordt bepaald door de begeleidingsintensiteit en het werkklimaat
- 57% geeft aan dat het werk is zoals verwacht, 43% dus niet.
- 64% geeft aan dat de kwaliteit van de lerarenopleiding voldoende was om aan de slag te gaan als leraar.

Er is een relatie tussen 'het geloof in eigen kunnen' en de mate waarin 'het werk voldoet aan de verwachtingen' en 'de tevredenheid over de lerarenopleiding'

Opvallend:

"voor het versterken van het zelfvertrouwen is meer nodig dan een goede begeleiding. Daarbij speelt de lerarenopleiding een grote rol, door goed onderwijs en een gedegen voorbereiding op de beroepspraktijk. Het is interessant om te zien dat aandacht voor de omgang met sociaal-culturele verschillen, omgang met ouders, en voor zorgleerlingen, een positief effect heeft op self-efficacy" (pag. 26).

"Aandacht voor het systematisch analyseren en volgen van de leerresultaten (po) en de omgang met ouders (vo) hebben daarnaast ook een positief effect, maar lesobservatie gek genoeg niet. Dit laatste is opmerkelijk omdat lesobservatie (incl. feedback) als een belangrijk onderdeel wordt gezien van een effectieve inductiepraktijk. Cruciaal is daarbij wel dat het gaat om 'opbouwende kritiek', en niet om een (negatieve) beoordeling. Gezien het negatieve effect op de tevredenheid van starters, is het echter zeer de vraag of de (geobserveerde) lessen wel op een dusdanige wijze worden nabesproken dat starters daar baat zij hebben. Ons vermoeden is dat er op dit punt nog ruimte is voor verbetering" (pag. 26)

Eén lesbezoek onvoldoende, Rikkert van der Lans, Wim van de Grift e.a.

In Didactief (december 2016) een artikel vanuit de RuG over de betrouwbaarheid van observaties.

Lesbezoeken zijn steeds gebruikelijker en kunnen een stimulans zijn voor het professionaliseren van leraren en bijdragen aan de kwaliteit van lesgeven. De auteurs zijn hier een groot voorstander van; er zijn geen andere methodes die zoveel rijke informatie verschaffen en die de mogelijkheid bieden voor feedback, inspiratie en discussie met teamleden. De auteurs geven aan dat voor het bereiken van een betrouwbaarheid van 70% (voldoende om goed feedback te kunnen geven) er minimaal drie lesbezoeken zijn door verschillende collega's.

Lesobservaties worden ook steeds meer ingezet door leidinggevenden om de kwaliteit van het functioneren van de docent vast te leggen en dat gebeurt dan veelal op basis van één observatie. De betrouwbaarheid van zo'n oordeel is heel gering.

Voor het bereiken van een betrouwbaarheid van 90% (nodig als er persoonlijke consequenties aan worden verbonden) zijn er minimaal tien lesbezoeken nodig door verschillende collega's.

Conclusie: ten aanzien van de betrouwbaarheid van lesobservaties als input voor functioneringsgesprekken lijkt bescheidenheid op zijn plaats.

Heeft u opmerkingen of vragen, neem dan contact op met Marijke Blom, m.h.blom@vu.nl